

VÁLLALKOZÁSI JOGVISZONY EGYOLDALÚ MEGSZÜNTETÉSE IDŐSZAKONKÉNT NYÚJANDÓ SZOLGÁLTATÁS ESETÉN

Az olyan vállalkozási jogviszonyban, amelyekben a felek hosszabb időtartam alatt ismétlődően nyújtandó szolgáltatásokra vállalnak kötelezettséget, a megrendelőnek nem az általános elállási jog gyakorlására – tehát a jogviszony visszaható hatállyal való megszüntetésére – van módja, hanem a még nem nyújtott szolgáltatások tekintetében a jövőre nézve, felmondás útján jogosult a jogviszony indok nélküli egyoldalú nyilatkozattal való megszüntetésére. Köteles azonban ilyen esetben is a vállalkozó kárát megtéríteni.

A szerződő felek a megrendelő általános elállási, illetőleg felmondási jogát közös akarattal kizárhatják, korlátozhatják (1959. évi IV. törvény 200. § és 395. §)

Az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel támadott ítéletével a keresetet elutasította.

Határozata indokolásában megállapította, hogy a felek 2007. július 20-án vállalkozási szerződést kötöttek, melyben az alperes megrendelte, a felperes pedig elvállalta a S.F. megjelöléssel nyilvántartásba vett időszaki lapnak minősülő sajtótermék felelős lapkiadói, nyomdai előállítási és terjesztési feladataival összefüggő valamennyi tevékenység és feladat ellátását. A vállalkozói díj éves mértékét (évente 47 megjelenéssel számolva) 23.497.408,-Ft + ÁFA összegben határozták meg. A szerződést 2017. december 31-ig terjedő határozott időre hozták létre. Rendelkeztek a szerződés megszüntetésének és a szerződésszegésnek a szabályairól, továbbá arról, hogy a szerződés I. számú mellékletében, valamint a közbeszerzési eljárás dokumentációjában foglaltak szerint kívánja az alperes meghatározni a szerződéssel érintett időszaki lap irányvonalát.

Az ítéleti tényállás szerint a felperes a 2012. november 24-i lapszámban az M. Vas Megyei Szervezetétől fizetett politikai hirdetést jelentetett meg „O. és S. szétlopják az országot!” szöveggel. Az alperes közgyűlése 2012. november 29-i határozatával döntött a szerződés azonnali hatályú felmondásáról. Az alperes polgármestere 2012. december 10-én kelt levelében a szerződést súlyos szerződésszegésre hivatkozással azonnali hatállyal felmondta. A felmondást a felperessel 2013. január 2-án közölte. Az alperes a 2012. IV. negyedévre esedékes vállalkozói díjat február 14-én megfizette.

Az elsőfokú bíróság ítélete jogi indokolásában hangsúlyozta, hogy a Pp. 123. §-a két együttes feltételhez köti a megállapítási kereset előterjesztését. Egyik a felperes alperessel szembeni jogvédelmének szükségessége, a másik pedig az, hogy a felperes teljesítést ne követelhesen. Úgy foglalt állást, hogy a felmondás érvénytelenségének, a szerződés érvényességének és hatályosságának megállapítása iránti kereset tekintetében az együttes feltételek nem állnak fenn, hisz a felperes teljesítést követelhet az alperestől, ennek megfelelően terjesztette elő a Ptk. 313. §. és a 300. §. (1) bekezdése alapján keresetét, kérve továbbá a már teljesített szolgáltatások ellenértékének, mint elmaradt vállalkozói díjnak a megfizetésére kötelezni az alperest.

Az elsőfokú bíróság a felek közötti jogviszonyt vállalkozásinak minősítette. Utalt arra, hogy a hosszabb időn át nyújtandó szolgáltatás már megkezdődött, így a szerződést a keletkezésére visszaható hatállyal nem lehet megszüntetni. Az egyoldalú jognyilatkozattal való megszüntetésre felmondás útján van lehetőség. Az elsőfokú bíróság abból indult ki, hogy a felperes megítélése szerint a felmondás jogszerűtlen, az alperes a szerződés teljesítését jogos ok nélkül tagadta meg, ezért választhat a késelem és a lehetetlenülés következményeinek alkalmazása között (Ptk. 313. §.). Ezzel kapcsolatosan ugyanakkor úgy foglalt állást, hogy a Ptk. 313. §-a alapján irányadó Ptk. 300. §. (1) bekezdése szerint a szerződés teljesítését a felperes nem kérheti, hisz a kötelezett az azonnali hatályú felmondás folytán a jövőben sem kívánja a szerződést teljesíteni, az tőle nem kényszeríthető ki. A Ptk. 300. §. (1) bekezdésére alapított teljesítés iránti kereset tehát alaptalan.

A lehetetlenülés következményei kártérítési igényt alapoznának meg (Ptk. 312. §. (2) bekezdés), illet azonban a felperes a perben nem érvényesített, ezen jogcím tekintetében csupán jogfenntartó nyilatkozatot tett. Az érvényesítendő anyagi jog tekintetében a törvényszéket tájékoztatási kötelezettség nem terheli, a vállalkozói díj megfizetésére irányuló kereset tartalma szerint sem lehetett kártérítési igényként elbírálni, figyelemmel a jogi képviselővel eljáró fél határozott nyilatkozatára. Erre tekintettel az elsőfokú bíróság megítélése szerint érdemben nem volt vizsgálható, hogy a felperes követett-e el szerződésszegést, így az azonnali hatályú felmondás jogszerű volt-e.

A felperes fellebbezésében elsődlegesen az ítélet keresete szerinti megváltoztatását, másodlagosan az ítélet hatályon kívül helyezését kérte. Megítélése szerint az elsőfokú bíróság a helyesen megállapított tényállásból helytelen és okszerűtlen következtetést vont le.

Hangsúlyozta, hogy a megállapításra irányuló kereseti kérelmeit akkor terjesztette elő, amikor még teljesítést nem követelhetett. A felmondás kézhezvételét követően már az érvénytelenség és annak jogkövetkezményei iránt indított pert, a későbbiek során a Pp. 123. §-a szerinti megállapításra irányuló per lefolytatása iránti kérelmet nem tartott fenn. Az elsőfokú bíróság eljárásjogi hibát vétett, amikor nem tisztázta megfelelően a kereseti kérelem tartalmát.

Hivatkozott arra is, hogy a Ptk. 199. §-a szerint az egyoldalú nyilatkozatokra a szerződésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. A Ptk. 239/A §-a értelmében pedig a szerződés érvénytelenségének megállapítását a fél anélkül is kérheti, hogy a következmények alkalmazását is kérné, így tehát egyébként sem helytállóak a megállapítási per feltételeire alapított ítéleti indokok.

Hangsúlyozta, hogy a jogellenes felmondás a jogviszonyt nem szünteti meg. A szerződés továbbra is fennáll, így az elmaradt vállalkozói díj iránti kereseti kérelem a Ptk. 389. §-a alapján megalapozott. Az elsőfokú bíróságnak ezen kereseti kérelem elbírálásához mindenképpen érdemben kellett volna állást foglalnia a felmondás jogszerűsége tekintetében.

Kiemelte, hogy kifejezett kereseti kérelmet terjesztett elő az alperes marasztalása iránt. A lejárt vállalkozói díj megítélésének az elmaradása súlyosan jogellenes és megalapozatlan. Megállapítható ugyanis, hogy a felmondás jogellenes volt, az alperes által sérelmezett közlés jogilag nem minősül politikai hirdetésnek.

Hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróság nem merítette ki a kereseti kérelmeket és nem tett eleget az indokolási kötelezettségének. Nem adta indokát, hogy a vállalkozói díjhátralék megfizetésére kötelezés iránti keresetet mely okból utasította el.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Utalt arra, hogy a megállapítási kereset tekintetében a fellebbezésében hivatkozott tájékoztatási kötelezettség a felperes által írt tartalommal a Polgári perrendtartás módosítása folytán 19 éve nem terheli már a bíróságot.

A marasztalási keresetet elutasító rendelkezéssel kapcsolatosan hangsúlyozta, hogy a felek között ugyan vállalkozási szerződés jött létre, ez azonban egy tartós, rendszeres teljesítést kívánó jogviszonyt hozott létre a felek között. Ugyanakkor a Ptk. 395. §. (1) bekezdése értelmében a megrendelő a vállalkozási szerződéstől bármikor elállhat, az ezzel okozott kár megtérítésének kötelezettségével. Az alperes a folyamatos teljesítést igénylő szerződéstől a jövőre nézve állt el, azaz megszüntette a szerződést. A Ptk. 239/A §-ára utaló fellebbezési érvelés megalapozatlan, mert a perbeli esetben nem szerződés érvénytelenségéről van szó.

A felperes fellebbezése részben, az alábbiak szerint alapos.

Az elsőfokú bíróság a felperes megállapítás iránt előterjesztett kereseti kérelmének elutasításával helyes döntést hozott. Ekörben az elsőfokú ítélet indokait az ítéletábla maradéktalanul osztotta, a fellebbezésben foglaltakra figyelemmel az alábbiakat emeli ki.

A fellebbezésében tévesen hivatkozik a felperes arra, hogy a megállapítási keresetét a marasztalási kereset előterjesztését követően már nem tartotta fenn. Ezen felperesi előadás iratellenes, a felperes a megállapítási keresettől való elállásra irányuló nyilatkozatot a perben nem tett.

A Ptk. 239/A §-ára való hivatkozás sem teremti meg a megállapítási kereset eljárásjogi és anyagi jogi feltételeit, hiszen ezen hivatkozott rendelkezés csupán a szerződés érvénytelenségének megállapítása körében biztosít a Pp. 123.§ keretein túlmutató lehetőséget, ez a felmondás „érvénytelenségének” – helyesen: jogszerűtlensége miatt joghatály kiváltására alkalmatlanságának – megállapítására nem terjeszthető ki..

Helytállóan hivatkozott az alperes fellebbezési ellenkérelmében arra, hogy a Pp. 146. §. (3) bekezdésében foglalt és a felperes által fellebbezésében idézett tartalmú tájékoztatási kötelezettsége 1995. augusztus 29-étől nem áll fenn, ezen rendelkezést az 1995. évi LX. törvény 31. §. (2) bekezdése hatályon kívül helyezte.

A kifejtettekre figyelemmel a megállapítási kereset elutasító elsőfokú ítéleti rendelkezést a Pp. 253. §. (2) bekezdése alapján az ítéletábla helybenhagyta. Megállapította, hogy az ekörben eredménytelenül fellebbező felperes a Pp. 78. §. (1) bekezdése alapján maga köteles viselni a lerótt fellebbezési illetékből a megállapítási kereset elutasító rendelkezéssel kapcsolatosan – a meg nem határozható perérték szabályai szerint – felmerült 48.000,-Ft összeget)

Tévedett ugyanakkor az elsőfokú bíróság abban, hogy a felperes marasztalás iránt előterjesztett kereseti kérelmének elbírálása körében nincs szükség az alperesi felmondás jogszerűsége kérdésében való érdemi döntés meghozatalára.

A felperes a marasztalás iránti keresetében a szerződés alperes általi felmondását követően teljesített szolgáltatásainak ellenértékére tartott igényt, vállalkozói díj címén. Megítélése szerint az alperes felmondásának nem voltak meg a jogszabályi és szerződésben foglalt feltételei, így a felek közötti szerződés továbbra is fennáll. A szerződésben a szerződés azonnali hatályú felmondásának eseteit a felek tételesen szabályozták, az abban foglaltaktól eltérő alapon az alperest nem illette meg a felmondási jog.

Az alperes ellenkérelmében egyebek mellett a megrendelőt a vállalkozási szerződés tekintetében a Ptk. 395. §. (1) bekezdése alapján megillető általános elállási jogra hivatkozott.

Helytálló az a fellebbezési hivatkozás, hogy amennyiben a szerződéses jogviszonyt jelenleg is fennállónak kell tekinteni, úgy a szerződés szerű szolgáltatás ellenértékét a felperes alappal követeli.

A felek tartós, hosszabb időn át nyújtandó szolgáltatásra, de határozott időre kötöttek vállalkozási szerződést. A felek a szerződésből fakadó kölcsönös szolgáltatásaikat hosszabb időn keresztül, több éven át folyamatosan teljesítették. Az ilyen jogviszonynak elállás útján – tehát a Ptk. 300. §. (1) bekezdése folytán irányadó Ptk. 319. §. (3) bekezdése szerint a szerződés megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal való – felszámolására nincs anyagi jogi lehetőség. Az ilyen jellegű szerződés egyoldalú jognyilatkozattal való megszüntetésére a felmondás (Ptk. 321. §. (1) bekezdése, 319. §. (2) bekezdése) nyújthat lehetőséget.

A Ptk. 395. §. (1) bekezdése által a megrendelőnek biztosított általános elállási jog a fentebb meghatározott jellegű, tehát a hosszabb időn át nyújtandó ismétlődő szolgáltatásra irányuló vállalkozási jogviszonyban a szerződésnek a jövőre nézve - tehát a még nem teljesített szolgáltatások és ellenszolgáltatások tekintetében - való általános megszüntetési lehetőségét, azaz a felmondás lehetőségét biztosítja.

A Ptk. 200. §. (1) bekezdése értelmében azonban a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg, a szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha a jogszabály az eltérést nem tiltja. Erre figyelemmel nincs akadálya annak, hogy a felek szerződésükben a vállalkozási szerződés körében irányadó Ptk. 395. §. (1) bekezdése által biztosított általános elállási, illetőleg a tartós, ismétlődő szolgáltatásokra irányuló vállalkozási jogviszonyokban a fentiek szerint fennálló általános felmondási jogot korlátozzák, vagy kizárják. A perbeli esetben a peres felek a vállalkozási szerződés 7. pontjában a szerződés megszüntetése körében részletesen szabályozták a szerződés alperes általi egyoldalú megszüntetésének a módját. Az elsőfokú bíróság azonban nem foglalt állást abban a felperes által hivatkozott kérdésben, hogy ezzel a felek kizárták-e az alperes részéről a szerződés egyoldalú megszüntetésének egyéb lehetőségét.

A Pp. 213. §. (1) bekezdése az ítélet teljességének a követelményét fejezi ki, mely szerint az ítéleti döntésnek ki kell meríteni a kereseti kérelmet, de ki kell terjednie az ellenkérelemre is. Az elsőfokú bíróság ítéletében sértette ezen eljárásjogi rendelkezéseket, amikor nem határozott abban a kérdésben, hogy a felek közti szerződéses jogviszony alperes általi egyoldalú jognyilatkozattal való felszámolására, megszüntetésére jogszerűen került-e sor, azaz a jogviszony fennáll-e, avagy megszűnt.

Erre figyelemmel az ítéltábla a Pp. 252. §. (3) bekezdése alapján a felperes marasztalásra irányuló keresetét elutasító rendelkezés tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte.

A részben megismételendő eljárás során az elsőfokú bíróságnak érdemben kell állást foglalni abban a kérdésben, hogy jogszerűen került-e sor az alperes részéről a felek közti szerződéses jogviszony egyoldalú nyilatkozattal való megszüntetésére. Ennek során vizsgálni kell, hogy a feleknek a szerződésük 7. pontjában megnyilvánuló szerződéses akarata a szerződés alperes általi egyoldalú megszüntetésének egyéb okból való kizárására irányult-e. Ennek során a szerződéses rendelkezés értelmezése, a felek szerződési akaratának tisztázása körében a bizonyítási teherről való Pp. 3. §. (3) bekezdése szerinti tájékoztatást követően felmerülhet további bizonyítás lefolytatásának szükségessége is.

Győri Ítéltábla Gf.IV.20.206/2013/3.szám